Náučný chodník Ľubochňa dolina

Kraj:	Žilinský
Okres:	Ružomberok
Geomorfologická jednotka:	Veľká Fatra
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územie:	Národný park Veľká Fatra
Prístup:	bus Ľubochňa, centrum / vlak Ľubochňa a pešo 0,9 km cez Váh k juhu
Východisko:	Ľubochňa, obecný úrad
Trasa:	Ľubochňa, centrum – kostol – ul. Pod Orlíkom – historická hydroelektráreň – ul. Píla – popri hájovni Huty – cez Ľubochnianku na jej pravý breh – Lúčka (poniže chaty Lúčka) – po pravom brehu Ľubochnianky späť do obce – cez ústie Vrátočnej doliny – okrajom Ľubochne po úpätí Kútnikovho kopca – Školská ul.
Dĺžka, prevýšenie:	8 km, prevýšenie 50 m
Čas prechodu:	2,5 h
Počet zastávok:	10
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: historické, technické, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa sa na začiatku krátko stýka s červenou a modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2000, 2018 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú v pomerne dobrom stave, niektoré spálené slnkom (2021).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Ľubochňa, Nám. akad. Ľ. Nováka 143/1, 034 91 Ľubochňa, tel. 044 / 4391 215

Poznámky: (1) Trasa vedie zväčša spevnenými, resp. asfaltovými cestami. (2) Vlastná trasa pešieho náučného chodníka je súbežná so značenou cyklotrasou do Ľubochnianskej doliny len na krátkom úseku (medzi informačnými panelmi 7 a 8).

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre vlastivednú vychádzku alebo vychádzku v rámci geografie miestneho regiónu.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Ľubochňa. Obec na severe stredného Slovenska severozápadne od Ružomberka na hlavnej železničnej trati Žilina – Košice v najspodnejšej časti Ľubochnianskej doliny vo Veľkej Fatre v ústí Ľubochnianky do Váhu. Prvá písomná zmienka o nej pochádza z roku 1625, riečka Ľubochňa sa spomína už v roku 1287. Územie patrilo panstvu Likava. Osada sa vyvinula v chotári obce Hubová, od ktorej sa osamostatnila v roku 1951. Obyvateľstvo sa zaoberalo ťažbou a spracovaním dreva, rybárstvom, v Ľubochnianskej doline bola sklárska huta, mlyn, píly na vodný, parný, neskôr aj elektrický pohon, v bočných dolinách sa pálilo drevné uhlie, začiatkom 18. storočia v osade vznikol hámor na spracovanie surového železa dovážaného z Liptovského Hrádku na pltiach. V 1904 pre dopravu dreva dlhou Ľubochnianskou dolinou začali budovať úzkokoľajnú lesnú železnicu, ktorej hlavná trať bola elektrifikovaná z vlastnej vodnej elektrárne (viac v heslách nižšie). Na konci 19. storočia tu založil gróf András Bethlen – zakladateľ Tatranskej Lomnice – klimatické kúpele. Podobne i tu v secesnom štýle s drevenou hrazdenou architektúrou vybudovali štátne hotely, súkromné vily a vodoliečebný kúpeľný dom, pri nich vznikol park, lipová aleja, tenisové kurty a plaváreň. Dnes je obec ako liečebné miesto sídlom Národného endokrinologického a diabetologického ústavu. Nepostačujúcu kapacitu pôvodnej kaplnky, vysvätenej Andrejom Hlinkom v roku 1938, zväčšili v roku 1998 prístavbou, čím vznikol kostol sv. Cyrila a Metoda. Pri ňom sa nachádza jaskynka so sochou Panny Márie a bylinková minizáhradka. Pamiatkami sú historický kúpeľný Kollárov dom z 19. storočia, secesné kúpeľné vily z prelomu 19. a 20. storočia (Jaiser, Vécsei, Jahn-Bazovský) a vodná elektráreň z roku 1904, vybudovaná spolu s lesnou železnicou.

Ľubochnianska dolina. Dolina Ľubochnianky a jej prítokov severo-južného smeru na juh od Ľubochne, od severu zasahujúca do vnútra Veľkej Fatry, čím sa jej hlavný chrbát štiepi a nadobúda pôdorys písmena Y. Je najdlhšou dolinou na Slovensku – **Ľubochnianka** pramení v širokom nivačnom kotle v severovýchodnom svahu Ploskej vo výške asi 1 440 m n. m. a po 24 km dlhom toku severným smerom ústi v Ľubochni zľava do Váhu. Mohutnú dolinu po celom obvode lemujú vrchy s nadmorskou výškou presahujúcou 1 000 m (max. výšku 1 567 m n. m. dosahuje Rakytov). Geologickú stavbu

územia doliny tvoria popri granitoch v jej strednej časti prevažne rôznorodé mezozoické horniny – okrem dolomitov, zlepencov, bridlíc, slieňovcov, pieskovcov i vápence, v rámci ktorých bolo zistených jedenásť jaskýň – najväčšími spomedzi nich sú Jaskyňa v Čertovej skale (dlhá 28 m) a Previs v Čertovej skale (11 m). Pre zachovalosť prírody s bohatstvom vysokej zveri, výskytom najväčších šeliem (medveď hnedý, rys ostrovid) a významnými prírodnými rezerváciami so zachovalými porastami pralesovitého charakteru (Kundračka, Kornietová, Rumbáre, Pralesy Slovenska – Raková, – Jarabinská, – Skalná Alpa, – Čierny kameň) je dolina jadrovým územím Národného parku Veľká Fatra. Dolinou až takmer do jej záveru i niektorými bočnými dolinkami vedú asfaltové cesty, čiastočne ich využívajú cyklotrasy, okrem ktorých sú tu viaceré značené turistické trasy. V minulosti viedla dolinou prvá elektrifikovaná lesná železnica v strednej Európe (viac v hesle nižšie), vybudovaná v roku 1904 pre nepostačujúce kapacity dopravy veľkého množstva dreva k pílam, pltisku na Váhu a po roku 1871 aj trati Košicko-bohumínskej železnice v Ľubochni, ktoré sa dovtedy zvážalo v zime na saniach a v lete na vozoch ako aj splavovaním. Na hornom toku Ľubochnianky západne pod vrchom Rakytov v ústí dolinky Nižná Matejová (pri turistickom smerovníku Tajch 783 m n. m.) bola na mieste jednej z dvoch vodných nádrží na zachytávanie vody pre plavenie dreva (tajchov) zo začiatku 19. storočia vybudovaná v roku 2008 protipožiarna **vodná nádrž Vyšný tajch**. V závere bočnej ľavostrannej dolinky nad hájovňou Huty sa po ťažbe limonitu (železa) zachovali štôlne a miestopisné názvy Vyšné Rudné a Nižné Rudné pod vrchom Vyšné Rudno (1 056 m n. m.). V doline sa nachádza niekoľko trvalo obývaných horární a jednoduché rekreačné zariadenie (chata Lúčka s celoročnou prevádzkou 4 km nad Ľubochňou).

Ľubochnianska lesná železnica. Lesná úzkorozchodná (760 mm) železnica vybudovaná v Ľubochnianskej doline v roku 1904, historicky a technicky jedna z najvýznamnejších na území Slovenska, technológiami jedna z najvyspelejších v Európe, z viacerých hľadísk unikátna. V strednej Európe bola prvou lesnou železnicou vybudovanou v správe štátnych lesov a prvou elektrifikovanou lesnou železnicou. Zároveň so železnicou sa (na mieste bývalého hámra) vybudovala **hydroelektráreň**, ktorá dodávala elektrickú energiu železnici, píle a osade Ľubochňa na jej verejné osvetlenie i pre domácnosti. Hlavná trať železnice začínala v Ľubochni pri trati Košicko-bohumínskej železnice, z ktorej viedla po 67 m dlhom moste cez Váh, najdlhšom spomedzi všetkých 53 mostov a priepustov na nej. Postupne hlavnú trať dopĺňali bočné, neelektrifikované (Rakytovo, Močidlo, Nižné Čierňavy...). Železnica používala všetky druhy trakcií: elektrickú na hlavnej trati po celú dobu prevádzky, v bočných dolinkách konskú a neskôr motorovú a tiež parnú takmer počas celej svojej existencie. Celková dĺžka elektrifikovaných tratí bola 23 km (vrátane výhybní a depa), z čoho na hlavnú trať pripadalo 19,7 km. V roku 1921 bola na trati povolená popri doprave lesných pracovníkov a miestnych obyvateľov počas letnej turistickej sezóny aj osobná doprava turistov a kúpeľných hostí (tri vlaky týždenne v každom smere a to za prísnych najmä bezpečnostných podmienok). V roku 1966 bola železnica zrušená a celkom zlikvidovaná, pričom boli zošrotované aj originálne elektrické lokomotívy. Trať hneď po zrušení železnice nahradila asfaltová cesta, ktorá ju z veľkej časti kopírovala. Okrem neveľkých terénnych zvyškov trate (násypov, zárezov, oporných múrov, mostných podpier) stoja historické objekty vodnej elektrárne a bývalého depa na hornom (západnom) konci Ľubochne. Chátrajúca vodná elektráreň bola v roku 1994 uvedená do prevádzky s pôvodným zariadením a dnes okrem dodávky elektrickej energie do verejnej siete slúži aj ako funkčná expozícia histórie lesnej železnice a malej vodnej elektrárne (verejnosti prístupná na požiadanie).

Národný park (NP) Veľká Fatra. Veľkoplošné chránené územie zriadené v roku 2002 na necelom území jedného z najrozsiahlejších jadrových pohorí Slovenska s málo narušeným prírodným prostredím dosahujúcim vrchom Ostredok 1 596 m n. m. (NP nezaberá severovýchodné, severné ani severozápadné časti pohoria.) Pohorie zo severu rozčlenené dolinou Ľubochnianky, najdlhšou na Slovensku (cca 20 km), má spolovice severojužne prebiehajúci ústredný chrbát, ktorý sa od Ploskej delí na dva (pôdorys chrbtov má tvar Y). Tektonický vývoj územia s pestrým geologickým podložím a vonkajšie geomorfologické činitele podmienili rôznorodý charakter reliéfu a jeho veľkú členitosť. Granitové a granodioritové jadro je odkryté a vychádza na povrch len v severnej časti pohoria, a to v

páse Smrekovica – Vyšná Lipová (medzi Podsuchou a Kantorskou nad Sklabinským Podzámkom). Zvyšnú časť územia pohoria i NP budujú prevažne mezozoické sedimentárne horniny. Zjavne kontrastujú východné mäkko modelované najvyššie časti hlavného chrbta s hôľnym reliéfom na slienitých vápencoch, slieňovcoch, slienitých či ílovitých bridliciach s jeho západnými rázsochami so skalnatými až bralnými územiami na prevažujúcich vápencoch a dolomitoch s hojnými povrchovými i podzemnými krasovými útvarmi a dolinami Rakšianskou, Gaderskou, Blatnickou, Necpalskou a Belianskou. Spomedzi okolo tristo evidovaných jaskýň v podcelku Bralnej Fatry vynikajú Mažarná (dlhá 134 m) a Horná Túfna (dlhá 85 m). Pohorie je v nižších polohách zalesnené, najcennejšie pralesné porasty sú prísnymi rezerváciami. Osobitý charakter najvyšších polôh ústredného chrbta – hole (horské lúky) – sú zvyškami areálov historicky odlesnených pre účely pastvy. Ich rozsah sa v súčasnosti zmenšuje vysádzaním pôvodne sa tu vyskytujúcej kosodreviny najmä za účelom zníženia lavínového ohrozenia. Akcentovaný reliéf a pestrý geologický podklad umožnil zachovanie rastlinných spoločenstiev z rôznych období postglaciálneho vývoja. Vzácne sú spoločenstvá zvyškov reliktných borín na vápencových a dolomitových bralách. Na Tlstej má jedinú lokalitu na Slovensku relikt našej kveteny pochybok huňatý (*Androsace villosa*). Typickým pre hôľne spoločenstvá hlavného chrbta je masový výskyt veternice narcisokvetej (*Anemone narcissiflora*). Zvláštnosťou je najmasovejší výskyt treťohorného reliktu tisu obyčajného (*Taxus baccata*) v rámci strednej Európy pri južnom okraji NP nad Horným Harmancom, ktorého ochrane slúži od roku 1949 národná prírodná rezervácia Harmanecká tisina. Na území Veľkej Fatry prevažujú horské druhy živočíchov, zo šeliem sa vyskytuje medveď, rys aj vlk, hniezdi tu orol skalný, problémovým je introdukovaný alpský poddruh kamzíka vrchovského (poškodzuje vzácnu skalnú vegetáciu). Územie NP sa zhruba kryje s územím európskeho významu Veľká Fatra a chráneným vtáčím územím Veľká Fatra (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník Ľubochňa dolina
2. Ľubochniansky kostol
3. Hydroelektráreň
4. Lesná železnica
5. Fatranské sedlo
6. Ľubochnianska sklárеň
7. Ľubochnianka
8. Ľubochnianska dolina – geologická stavba a pôdy
9. Ľubochnianska dolina – rastlinstvo
10. Ľubochnianska dolina – živočíšstvo
11. Ľubochnianska dolina – maloplošné chránené územia

Lubochňa

Mapy.cz

Mapy.cz